

KAPITOLA I

Když jsem byl mladší a všechno se mě hloub dotýkalo, dal mi otec jednu radu, která se mi od té doby pořád honí hlavou.

„Vždycky, když dostaneš chuť někoho kritizovat,“ řekl mi, „vzpo-
meň si, že všichni lidé na tomhle světě neměli takové výhody
jako ty.“

Víc neřekl, ale byli jsme k sobě vždycky jistým zdrženlivým
způsobem neobyčejně sdílní a já pochopil, že měl na mysli da-
leko víc. Proto také bývám zdrženlivý v úsudcích; ten zvyk mi ote-
vřel mnoho podivuhodných povah a učinil mě rovněž obětí hezké
řádky notorických otravů. Vyskytne-li se totiž podobná vlastnost
u někoho normálního, abnormální mysl ji rychle objeví a přimkne
se k ní, a tak se stalo, že jsem byl na univerzitě neprávem obža-
lován z politikaření, protože jsem byl zasvěcen do tajných bolů
neznámých výstředních lidí. Většinu těch důvěrností jsem nevy-
hledával – často jsem předstíral spánek, zaměstnání nebo nepřá-
telskou lhostejnost, když jsem podle nějakého neklamného znaku
zjistil, že důvěrné sdělení je na obzoru, neboť důvěrná sdělení
mladých mužů, nebo alespoň způsob, jakým je vyjadřují, mají ob-
vykle sklon k plagiátorství a brzdí je zřejmá vnitřní cenzura. Být
zdrženlivý v úsudcích vyžaduje nekonečné naděje. Pořád se ještě
trochu bojím, že o něco přijdu, zapomenu-li – jak otec snobsky
poznámenal a já snobsky opakuji – že smysl pro základní pravidla
slušnosti je novorozeňatům rozdělován nerovnoměrně.

Když jsem se takto pochlubil svou snášenlivostí, musím přiznat,
že má jisté meze. Základy chování mohou spočívat na tvrdé skále
nebo na mokřích bažinách, ale když to dosáhne určité meze, je
mi už jedno, na čem spočívají. Když jsem se loni na podzim vrátil
z Východu, cítil jsem, že toužím, aby svět nosil uniformu a posta-
vil se jednou provždy do jakéhosi morálního pozoru; nestál jsem

už o žádné bouřlivé výlety, na nichž by se mi dostalo privilegia nakouknout do lidského srdce. Jenom na člověka, který dává této knize jméno, jsem nereagoval tímto způsobem – na Gatsbyho, jenž byl ztělesněním všeho, k čemu cítím nepředstírané opovržení. Rodí-li se osobnost z nepřetržité řady úspěšných gest, pak v něm bylo něco oslnivého, jakási zvýšená citlivost pro přísliby života, jako kdyby byl spřízněn s některým z oněch složitých přístrojů, které zaznamenávají zemětřesení na vzdálenost deseti tisíc mil. Takhle citlivá vnímavost neměla nic společného s onou otřelou přístupností dojmům, která se skrývá pod důstojným pojmem „tvůrčí povahy“ – bylo to mimořádné nadání doufat, romantická schopnost být neustále v očekávání, jakou jsem u nikoho jiného nikdy nenašel a jakou asi už stěží někdy najdu. Ne – nakonec se ukázalo, že s Gatsbym je všecko v pořádku; mému zájmu o jalové stesky a krátkodeché extáze lidských bytostí učinilo načas konec to, čeho se Gatsby stal kořistí, ten bídný prach, který se zvedal za jeho sny.

Naše rodina patří již tři generace k významným zámožným lidem v tomto středozápadním městě. Carrawayové jsou vlastně jakýsi klan a říká se u nás, že pocházíme od vévody z Buccleuchu; ale skutečný zakladatel větve, k níž patřím, byl bratr mého dědečka, který se sem přistěhoval v roce jednapadesátém, do občanské války za sebe poslal náhradníka a zařídil si železářství ve velkém, které můj otec vede dodnes.

Nikdy jsem toho prastrýce neviděl, ale říkají o mně, že jsem mu podoben — soudí tak zejména podle poněkud přísně se tvářícího portrétu, který visí v otcově kanceláři. Skončil jsem studia v New Havenu roku 1915, právě čtvrt století po svém otci, a o něco později jsem se zúčastnil onoho opožděného teutonského stěhování národů známého pod jménem světová válka. Náš protiútok se mi líbil do té míry, že když jsem přišel zpátky, neměl jsem stání. Místo, aby byl Středozápad teplým koutkem v srdci světa,

vypadal nyní jako rozervaný okraj vesmíru – a tak jsem se rozhodl jít na Východ a naučit se obchodovat s cennými papíry. Obchodoval s nimi každý, koho jsem znal, a tak jsem se domníval, že jednoho svobodného mládence to ještě může uživit. Všechny tety a strýčkové o tom konali porady, jako by pro mne vybírali přípravku, ale konečně, tvářice se velmi vážně a zdráhavě, prohlásili, „no vlastně – proč ne“. Otec se uvolil, že mě bude rok finančně podporovat, a po všelijakých zdrženích jsem přišel na Východ – myslil jsem, že natrvalo – na jaře v roce dvaadvacátém.

Především šlo o to, najít si ve městě byt, ale bylo to zrovna v teplé sezóně a já sotva opustil krajinu rozlehlých trávníků a převětivých stromů, takže když mi jeden mladý muž v kanceláři navrhl, abychom si společně pronajali dům na předměstí, zdálo se mi, že je to ohromný nápad. Sehnal ten domek, větrem ošlehaný bungalov z lepenky za osmdesát dolarů měsíčně, ale v posledním okamžiku ho firma poslala do Washingtonu a já šel na venek sám. Měl jsem psa, alespoň několik dnů jsem ho měl, potom utekl – dále starého dodge a finskou hospodyni, která mi stlala a vařila snídani a nad elektrickým sporákem si pro sebe mumlala finské moudrosti.

Pár dnů jsem byl opuštěný, až mě jednou ráno zastavil na cestě nějaký člověk, který přijel o něco později než já.

„Jak se dostanu do vesnice Západní Vejce?“ zeptal se bezradně.

Řekl jsem mu to. A když jsem kráčet dál, nebyl jsem už opuštěn. Stal jsem se průvodcem cizinců, průkopníkem, pionýrským osadníkem. Udělil mi tak zcela mimochodem místní domovské právo.

A tak v záři slunce a v záplavě listů na rozpukajících stromech, vyrůstajících jako ve zrychleném filmu, zmocnilo se mě ono známé přesvědčení, že s létem začíná život znovu.

Jednak jsem měl tolik co číst, a bylo tu tolik kypícího zdraví, jež si člověk mohl natrhat rovnou ze životodárného vzduchu.